

עטרת שרוב

עלון שבועי שיע"י מוסדות קאמרגא בארה"ק, רח' ארזי הבירה 48 ירושלים
בנטיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
פרשת כי תשא

עטרת ראשנו

דברי תורה מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בס"ד, עש"ק פרשת כי תשא
י"ד אדר א' תשע"א - שנה ב' גליון נ"ט

זמני הדלקת הנרות ומוצי"ש

ירושלים	הרה"ג מוצ"ש	ר"ת
4:52	6:06	6:46
5:07	6:07	6:42
5:16	6:17	6:52
5:10	6:11	6:46

נא לטמור על קדושת הגליון

וַיִּדְבַר הוֹי"ה אֶל מֹשֶׁה לֵּךְ יְד בִּי שַׁחַת עִמָּךְ אֲשֶׁר הֶעֱלִיתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם (לב ז).

משה רבינו נולד כולו טוב, וזה אמרו 'לך רד' שיירד משה רבינו ממדריגתו, כדי שיתקן את ה"ב שבמים שיהיו ג"כ בחינת טוב, ממה שנפגמה ע"י חטא העגל, כדי שיהיו ראויים לקבל את התורה שהוא בחינת טוב, כמ"ש 'כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו' (משלי ד ב).

ועוד אומר התורה 'שחת' בני' שם ע"ב ובמילוי, כזה יו"ד ה"י וי"ו ה"י, יו"ד וי"ו דל"ת, ה"י יו"ד, וי"ו יו"ד וי"ו, ה"י יו"ד, לרמוז שצריך משה רבינו ג"כ לתקן את בני ישראל במדת החסד שהוא בני' ע"ב שפגמו, וגם 'סרו מהר' היינו ס"ר בני' י"פ שם הוי"ה, שפגמו והחסירו ע"י חטא העגל כל הקומה שלימה שהוא כלול מעשר ספירות.

ולכך אמר הקב"ה למשה 'ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול' משום שעכשיו נחסר מגדולתך וממדרכתך שהיית יכול להשיג את שער החמישים, ורק משום העם הזה אינך יכול להשיג, לכן 'ואכלם' את העם הזה 'ואעשה אותך לגוי גדול' היינו כי תיבת 'לגוי' עה"כ בני' חמישים, לרמוז שאז תזכה בחזרה לבחינת שער החמישים שהוא גדול מכל שאר המ"ט שערים, ותהיה בתכלית השלימות.

וע"ז ענה לו משה רבינו 'ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת' (לב ז), שמסר נפשו וכל מדרגתו שהיה יכול להשיג למען כלל ישראל, וזהו 'מספרך' מהספירות הקדשות ומהמדרגות שאני יכול להשיג, ועם כל זה לא הפסיד משה רבינו, כמו שאמרנו בשם מרן הארז"ל, שבסוף ימיו מסר לו הקב"ה את כל הנו"ן שערי בינה.

(רעוא דרעיון תשס"ה לפ"ק)

שם) מרן הארז"ל, שבאמת קודם שחטאו ישראל, היה משה רבינו בתכלית השלמות, והיה משיג שער הנו"ן של חמישים שערי בינה הגדול מכולם, אלא משום 'ששחת עמך' שקירב את הערב רב וחטאו בני ישראל נחסר למשה השלימות, אבל לא מחמת משה בעצמו. וזה שאמרו רז"ל חמישים שערי בינה נבראו בעולם, וניתנו למשה חסר אחת, פירוש, מעיקרא כולם נתנו לו, ואחת חסרו לו אח"כ. ועתה רוב הדור הם מערב רב, ולזה הוצרך לבוא משה בעיבור אחת לחמישים שנה, לפי שהוא שורש ישראל, לתקנם שלא יטעו אחרי הערב רב.

ולזה היות שכוננת מרע"ה היה למובה, לא מנע השי"ת ממנו הטוב, ובעת אסיפת רוחו, ויעל משה מערבות מואב אל הר נב"ו' (דברים לד א), נוסריקון נ' בו, שנכנס בו אות נ' בשמו, ונעשה נשמה, וידוע כי נשמה הוא בינה, שזכה לשער החמישים.

וזה מה שאומר כאן התורה 'וידבר הוי"ה אל משה לך רד' פירש 'רד' ממנן 'לך' מחמישים שערי בינה, שלא תשיג הכול ורד מגדולתך, והוא רק משום 'כי שחת עמך' משום שקירב את הערב רב ולא נמלך עם הקב"ה ועשו את העגל, אבל לא משום שאין אתה ראוי לשער החמישים.

וגם 'רד' בני' י"ב פעמים טו"ב, והכוונה כי אצל משה רבינו כתוב 'ותרא אותו כי טוב הוא' (שמות ב ב), שמשה רבינו היה שלם בבחינת טוב, כי כבריאת שמים וארץ כתוב על כל יום 'כי טוב' להורות שבריאת שמים וארץ לא היה שום תערובת רע רק כולו טוב, אבל ע"י חטא אדה"ר שכתוב בו 'ותרא האשה כי טוב העין למאכל' (בראשית ג ו) נתערבה טוב ברע, אבל

פרש"י 'לך רד' רד מגדולתך, לא נתתי לך גדולה אלא בשבילם וכו'. 'שחת עמך' שחת העם לא נאמר אלא עמך, ערב רב שקבלת מעצמך וגו' ויחרתם, ולא נמלכת בני, ואמרת טוב שידבקו גרים בשכינה, הם שחתו והשחיתו.

ואפשר לבאר על דרך מה שמובא בשם מרן אלהי הבעש"ט הקדוש זי"ע (בעש"ט עה"ת ויקרא אות י, אחרי אות ב) על הפסוק 'אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם' (ויקרא ד ג) שאמר שמה שמזדמן לכהן גדול חטא בשוגג, והלא הוא אינו ראוי לאותו מעשה כי לא יאונה לצדיק כל און (משלי יב כא), רק לפי שהדור צריך תיקון והם אינם יודעין לעשות תשובה בתקנה, והרי אמרו חז"ל (ר"ה כג). זה הכלל כל שאינו מחויב בדבר, אינו מוציא את הרבים ידי חובתו. על כן מזדמן לצדיק השוגג הזה שהוא כעין החטא של הדור, ועל ידי חזרתו בתשובה וחרטה גמורה, מביא הרהורי תשובה וחרטה בלבנות בני דורו, על ידי התקשרותו עם בני דורו, ומחזיר את כולם בתשובה, ומגביה על ידי תשובתו כל התשובות של כל בני ישראל. וזהו 'אם הכהן המשיח יחטא' למה הוא בא 'לאשמת העם' כדי לתקן על ידי זה את אשמת העם, כי הרי כל בני דורו הם שרשו, ולכן היה צריך להשגיח על בני דורו ולהדריכם שלא ייכשלו ויחטאו ח"ו.

וזהו כוונת חז"ל במסכת נדרים (לא ע"א) רב ושמואל אמרי תרוייהו חמישים שערי בינה נבראו בעולם וכולם נתנו למשה חסר אחת, שנאמר 'ותרא אותו כי טוב הוא' (התלים ח ו). שיש להבין למה אמר תחלה כולן ניתנו למשה, ואחר כך אמר חוץ מאחד, הוה ליה למימר מ"ט ניתנו למשה.

אלא הענין הוא כמו שאמרנו, וכמו שמבואר בספרה"ק לקומי תורה (ואתחנן ובספר הליקוטם

עטרת פז

אמרות טהרות מרבתינו זי"ע

אך את שבתתי תשמרו (לא ג.)

ודבר נחמד שמעתי ממורי דודי הצדיק מוה"ר רבי משה מסאמבור זצ"ל, שאך את' הוא ריבוי ומיעוט, היינו כי קורם שבת מרבין [מקבל] נפש ואח"כ עולה לקבל רוח ואח"כ נשמה, אחר שבת יורדין ונתמעט כידוע ממון האר"י, וכל זה צריכין לשמור מאד, עד כאן.

(היכל הברכה/ מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

ובימים השביעי שבת וינפש (לא ז.)

וזהו 'ובימים השביעי שבת' שאין לו מדרגות שבת אלא ביום השביעי, 'וינפש' כזה, כי הוא נפש עם הארץ, אבל תלמיד חכם נשאר בו הארות שבת בכל ימי השבוע, במחשבה ברבור ומעשה משיג הארה עצומה של יום השבת.

(זהר ח' מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול (לא ז.)

אקדים הקדמה אחת שקבלתי ממורי הקדוש נ"ע ובג"מ מו"ה רבי יעקב יצחק מלובלין ולה"ה, שאמר לי פעם אחת, אין אני מתפלל על שום דבר, עד אשר אני רואה מקודם אם הוא רצון הבורא להתפלל על אותו הדבר, עד כה הגיע דבריו אלי בענין זה. וע"פ הדברים והאמת האלה אשר נאמרו ברוח הקודש, נתיישב לי כעת דבר מתמיה קצת על רוענו הנאמן משה רבינו ע"ה, עת קרה לישראל מה שקרה בהיותו כזה, ושמעו מפי הקב"ה מה ששמעו על ישראל ח"ו כליון שתק, עד אשר נאמר לו 'ועתה הניחה לי וחרגם אונקלוס הנח בעותך מן קדמי, כלומר ראה להניח דעתי ע"י תפלתך.

ויהיה לדברינו האלו פירוש הפסוק כך, 'ועתה הניחה' ראה להניח דעתי, וכי נכון הדבר 'ויחר אפי בהם' כלומר שיחר אפי בהם ואכלם ח"ו, על כן ראה להניח דעתי, ולכאורה יתפלא וכי לא היה משה רבינו עליו השלום יודע סדר תפלה, הלא מקודם לזה כמה פעמים עת דחיקא להו שעתא לישראל, ועת צחו למים, ועת תגבורת מלחמות עמלק, הכל התפלל לפני הקב"ה על ישראל, ואיך שתק כעת מלהתפלל.

אבל ע"פ הקדמת מורי הקדוש זצ"ל יתיישב שפיר, דשם על הים היה יודע שהקב"ה מתאוה לתפלתו, כי בזולת למה הכניס אותם לצרה זו, וכי למגן עביד כל הנסים והנפלאות שעשה במצרים, וכי בשביל לטבוע אותם בים הוציאם מצרים, אלא הבין שישראל נתונים בצרה בכדי שישמע קולם. כנודע מדברי המדרש (שמו"ד כא ה) לכך התפלל משה עליהם, וכמו בתגבורת מלחמת עמלק וצחיות המים, הכל היה נודע שהקב"ה עושה כן, מפני שמתאוה לתפלתו על ישראל.

אבל אחרי אותו המעשה נדמה בלב רוענו משה, שמו ח"ו רצון הבורא לכלות את ישראל מפני אותו החטא, לזה שתק, עד שהקב"ה בקש ממנו להפסיק דעתו ולאמור שגם כעת כל עיקר כעסו בשביל שחפץ בתפלתו, ועשה משה בתפלתו אח"כ מה שעשה.

(זכרון דברים/ מרבינו אלכסנדר סענדר מקאמרנא)

וישלף מידו את הלחאת וישבר אתם תחת הקהר (לכ ט.)

משה רבינו שבר על פי הגבורה כלים בחמתו (עי' שבת קה: המשבר כליו בחמתו יחא בעיניך בעובד עבודה זרה) שהם הלוחות, כדי להשתתף עצמו עם ישראל שעבדו עבודה זרה, ובוה על ידי תשובתו הרמתה, ועלה גם ישראל לתשובה, כי כל מי שאינו מחויב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן (ר"ה כג.) הכל ידוע לידועין (מפרן הבש"ש עה"ת ויקרא אוח ט.)

(בתם אופיר/ מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

ויקרא הוי"ה בענין ויתיצב עמו שם ויקרא בשם הוי"ה (לד ה.)

'ויקרא בשם' צריך להפסיק מעט בין 'ויקרא בשם' ובין 'הוי"ה', כי לפי המעשים נראה הפירוש הדשם יתברך הוא הקורא בשם, אבל 'ויקרא בשם הוי"ה' האמור אצל אברם (בראשית ג' ד.) שם הפירוש אברם הוא הקורא בשם ה'.

(היכל הברכה/ מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

(במנחת שי כתב וז"ל: כתב רש"י ז"ל דמתרגמינן וקרא בשמא דה' עב"ל. כלומר שמשם הוא הקורא בשם ה', שאילו היה השם הקורא היה מתורגם וקרא בשמא ה', וכן תרגם ויקרא בשם ה' בפרשת לך לך, וצ"ל בשמא דה'. והנה הם מטעים בעל הטעמים שכאן מפתח במלת 'בשם', והפרש גדול יש בין זה ובין ויקרא בשם ה' האמור באברהם, ששם המפתח במלת 'ויקרא' וכאן במלת 'בשם'. ויותר נראה לי פירוש ו' קורא כמ"ש כאן, ובראש פ' ושמעו יתרו, שהשם הוא הקורא, והוא שאמר בראשונה 'ויקראתי בשם ה' לפניך' [לעיל לג יג, ופרש"י שם וז"ל: כסדר זה שאתה רואה אותי מעוטף וקורא י"ג מדות היו מלמד את ישראל לעשות כן וע"י שיבדו לפני רחום ותנון יהיו נענין כי רחמי לא כלים]. וב"כ התכם אבודרה"ם כסדר תפלות של תעניות. וכשאמר ויקרא בשם ה' צריך להפסיק מעט בין בשם לה', כי בפסוק הוא בטרחה ורוב ההנמון מועים בוה).

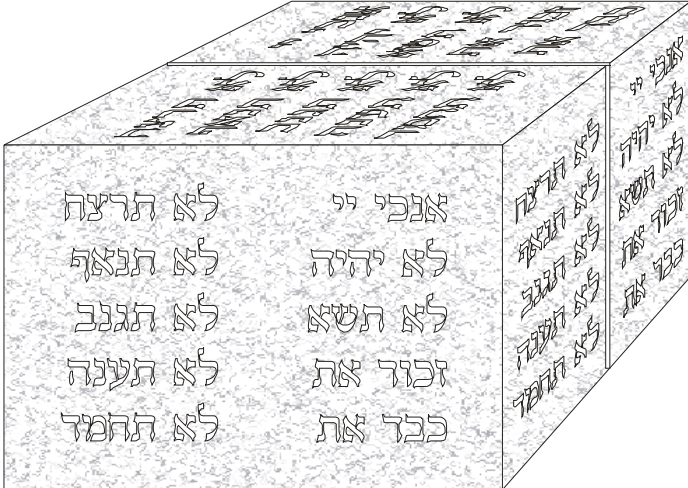
עטרת חכמים

עיונים ובריאותים מרבתינו זי"ע

ויפן וירד משה מן הקהר ושני לחת העדת בידו לחת כתבים משני עבריהם מזה ומזה הם כתבים (לכ טו.)

כיצד היו הלוחות כתובים, רבי חנניה בן אחי רבי יהושע אומר, חמשה על לוח זה וחמשה על לוח זה, הה"ד 'ויכתבם על שני לוחות אבנים' (דברים ה יט) חמשה על לוח זה וחמשה על לוח זה. ורבנן אמרו, עשרה על לוח זה ועשרה על לוח זה, הה"ד 'ויגר לכם את בריתו אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים' (שם ד יג) עשרה על לוח זה ועשרה על לוח זה. ר"ש בן יוחאי אומר, עשרים על לוח זה ועשרים על לוח זה, דכתיב 'ויכתבם על שני לוחות אבנים' עשרים על לוח זה ועשרים על לוח זה, רבי סימאי אמר, ארבעים על לוח זה וארבעים על לוח זה, דכתיב 'מזה ומזה הם כתובים' (שמות לכ טו).

ירושלמי שקלים פ"ו ה"א

ופירש בוה הגאון בעל עשרה מאמרות (מאמר חקור דין חלק ב פ"ט). ואעתיק דבריו, והיותר קרוב לפשט המאמר ואמיתותו הוא, שכל אחד מהתנאים מוסיף על דברי חבירו ולא פליגי, דכוליה עלמא מיהא רוחב הלוחות ששה על ששה מחזיק עשרת הדיברות לא פחות ולא יותר. והם נקראים בשטח לכל רוח ולכל פינה (ושטח היינו מקום של ו' על ו') למען ילמדו להגות בהם כל הקרב הקרב מארבעת הדגלים, יהודא ממזרח, ראובן מדרום, וכן כולם. והיה זה מעשה אלהים בלתי משוער בשכלנו, לא כמעשה הדיוט שצריך זולתו לפנינו בבית המדרש. וביורא דמלתא, דמאן דאמר חמשה חמשה, חשיב להו בומן שעל צד ינשאו, על שתי ידיו של משה והיו תאומים, ומאירים אל עבר פניו, והוא צופה והוגה בהם את כל הדיברות, חמשה על זה וחמשה על זה, שהרי עובי כל אחד מהם שלשה מפחים, והאי תנא מיירי מעוביין של לוחות, שהיו שלשה על ששה אורך, ומחזיק כל אחד מהם חמש דברות, שהרי ששה על ששה מחזיק עשרת הדברות, ובומן שהיו הלוחות על ידיו של משה, היו מונחים על עוביין, והיו נגד פניו של משה. ומאן דאמר עשרה לכל לוח, חשיב להו בפתחו אותם לעיני כל ישראל, ושטח כל לוח הוא ששה על ששה, וכדרך שהם מונחים בארון כדאיתא בכבא בתרא פרק השותפין (יא). רבנן לא פליגי כלל על חנניה, דחנניה מיירי מעוביין של שני לוחות, ורבנן מיירי משטחן של לוחות שהיה עשר על זה ועשר על זה. ורבי שמעון מיירי בהחשב שני עבריהם היו עשרים לכל חדא על שני השטחים, 'מזה ומזה הם כתובים'. ורבי סימאי לא פליגי, אלא מוסיף צדי צדדים, שהם ארבעה ללוח, אחד למעלה ולמטה לימין לשמאל, וכל אחד עוביין שלשה על אורך ששה, וחמשה דברות לכל אחד מהם הרי עשרים, ועשרים לשני השטחים משני עבריהם שכל אחד מהם ששה על ששה, הרי ארבעים ללוח זה, וארבעים ללוח זה.

דוק בקראי דמייתי רביה מנייהו ותשכח דראות אמרן, דחנניה הביא ראה מדכתיב 'ויכתבם על שני לוחות אבנים ויתנם אלי', הכוונה שהשם יתברך כתב עשרת הדברות בשני הלוחות, חמשה על זה וחמשה על זה כדרך נתינתם אלי, והיינו על צדי הלוחות, וזהו 'ויתנם אלי'. ורבנן דאמרו עשר על לוח, נפקא להו מדכתיב 'ויגר לכם את בריתו ויכתבם על שני לוחות אבנים' משמע דכל עשרה על זה וכל עשרה על זה. ורשב"י לא פליגי על רבנן אלא דמוסיף 'משני עבריהם', ולכן מביא בכאן אותו הפסוק של רבנן לרשב"י גם כן, כיון דמוכרח לומר דעשר כתב על שטח של אורך ורוחב, ממילא הם עשרים, דהא כתיב 'משני עבריהם'. והירושלמי מפרש לרשב"י הטעם, דכתיב משני עבריהם. וכן הגיה הגאון מוילנא ונכון, אבל גם גירסא שלנו מתפרש על דרך זה, אלא שמסך על המבין, שהוא דבר ידוע דשני עבריהם כתיב. ורבי סימאי נפקא ליה מסיפא דקרא דכתיב 'מזה ומזה' והיינו על כל ארבע צדדים גם כן ועל השטחים, דהא כתיב 'משני עבריהם'. וכל דברי חכמים חיים וקיימים.

(פני וקן' על הירושלמי, מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

שולחן הטהור

לקט הלכות מספר 'שולחן הטהור' וזר זהב' לרבינו יצחק אייזיק מקאמרינא זי"ע

דין תפילין בחול המועד. סימן לא, המשך מגיליון הקודם

וברבינו מנחם עזריה, וכל מי שיש בידו למחות צריך למחות בשלום ובהשקט ובאהבה:

א. אסור להניח תפילין בחול המועד {א} והמניח אותם חייב שתי מיתות לשמים כמבואר בזוהר

זר זהב

ופירש"י כן עושה כל ימות החג, כוונתו דהכא מיירי כל השיטה שאינו צריך תיכף בשביל עצמו אלא מכין אם יצטרך, ולכן מערים כך כל ימות החג ומוכר את שלו וכותב אחרים לעצמו. ובה ניסתר דברי הרא"ש (הל' תפילין סימן טז) שאמר 'ואי משום לאחר המועד מה לי לעצמו מה לי לאחרים', דברים אלו אין בהם טעם, ואי משום צורך המועד בודאי קשיא מה לי הוא ומה לי אחר וכי אחר אינו יהודי כיון שנדחה מפני המצוה מה לי הוא ומה לי אחר, אלא על כרחך דהכא מיירי מזוהר דומיא דתפילין שאינו צריך להם לבו ביום, ותפילין דומיא דמזוהר שכותב שיהיה מוכן בידו אם יצטרך להם, אבל גם אחר החג אינו צריך להם ולכן אסור לאחרים, שהרי עושה סחורה להשתכר בהם בחול המועד, דהכא מיירי אחרים דומיא דשלו שאין צריך להם לא למועד ולא לאחר המועד, אלא שקונים להניחם שיהיו מוכן בידם אם יצטרכו שלא יתבטלו ממצות בוראם ולכן אסור אם לא על ידי הערמה, כך נתפרש השיטה מתוק מדבש.

פירוש הגמ' ירושלמי (מו"ק פ"ג ה"ד)

ועתה נעיין בדברי הירושלמי (מו"ק פ"ג ה"ד) 'חד בר נש אוכד תפיליו במועדא' והיה צריך תפילין תיכף אחרי המועד, 'אתא לגבי ר' חננאל' ושלחיה לגבי ר' אבא בר נתן א"ל ה' לי תפילך וזיל כתוב לעצמך', שהיה סבר פירוש המשנה דת"ק אסור מזוהר ותפילין אף שיצטרך להם לצורך עצמו שאין לו תפילין, ור' יהודה מתיר לעצמו הוא הדין על ידי הערמה מתיר אף לאחרים בצריך להם, 'א"ל רב איזיל כתוב ליה' פירוש בלא הערמה. 'מתניתין פליגא על רב, כתוב הוא אדם תפילין ומזוהר לעצמו הא לאחר לא, רב פתור לה בכותב להניח', שכל המשנה מיירי בכותב להניח שיהיו מונחים ומוכנים בידו לעת הצורך אם יצטרך, זה אסור לאחר שהרי הוא משא ומתן גמור שגם אחרים אינם צריכים להם אלא שיהיו מונחים בידם, אבל אם אחר צריך לתפילין לקיים מצות בוראו אין זה משא ומתן ויכול לכתוב לו בהדיא. 'וטווה על יריכו תכלת לציצתו, רב אמר טווה בפלך בין לו בין לאחר, מתניתא פליגא על רב וטווה על יריכו תכלת לציצתו הא לאחר לא, רב פתור לה בטווה להניח'. הרי בהכרח מבואר לכל מי שיש לו עינים שפירש להניח היינו שיהיו מונחים בידו אם יצטרך, אבל בצריך לו לציצתו עושה בין לו בין לאחר.

מסגרת השלחן

א. הרא"ש הביא דברי הגמ' בבלי ירושלמי אלו לשיטתו, והבאנו לשונו בגיליון הקודם ע"ש. רבינו מפרש דברי הגמ' ה"ל לשיטתו. ב. פירוש שיכתוב לו לפי שהיה סופר, כדאיתא במגילה (דף יח:). תוס' (מו"ק יט. ד"ה רבי יוס').

עטרת תפארת

עובדות וסיפורים מרבנותינו זי"ע

וְאֵתָה דְבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֶף אֵת שְׁבַתְתִּי תִשְׁמְרוּ כִּי אֹת הוּא בְּיָנֵי וּבְיַיִכֶם לְדַרְתֵּיכֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי הוֹיִי'ה מְקַדְּשְׁכֶם (לא יג).

מבעת זהב על שלחנו שהיה שוה לערך ב' או ג' אדומים, ונתנו לעני, והלך לו. וכאשר ראתה בתו איך שהעני הלך מאביו, ונוכרה שהיה לה אבן טוב, ורדפה אצל אביה לראות אם יש בידו הטבעת, ואביה כבר נתן לעני שנודמן לו והלך לו, והיתה בתו צועקת לאביה, מפני מה נתן לעני זה הטבעת, שהיה שוה לערך ב' או ג' אדומים. והשיב לה אביה, שלא ידע ששוה כל כך, ואמר אל בתו, אני ואת נדרוף אחר העני אולי נשיג אותו, ורדפו שניהם אחר העני, והשיג אותו הרב, ואמר לו להעני הטבעת שאני נתתי לך שוה כך וכך, אל תמכור אותו בזול, ובתו לא היתה יודעת מה שאמר לעני, ונדמה לה שהיה רודף אחר העני ליקח אותו ממנו, אבל הוא אמר לו שלא למכור אותו בזול.

וזה שאמר הקב"ה למשה, 'לך והודיעם' שהוא מתנה טובה, שלא ללול ח"ו בשבת, רק לקבל אותו במתנה גמורה ויקרה, עד כאן שמעתי מדודי הרב הצדיק. (עטרת זקנים' מרבי יחיאל מיכל ממאמבור תלמיד רבינו)

{א} והמניח. רוב ראשונים וכל הגאונים והרמב"ם והראב"ד (תמים דעים סימן מ) ובעלי התוספות (מנחות לו: ד"ה יצא) והרשב"א (ש"ת ח"א סימן תרצ) והרא"ה (החינוך מצוה תכא ד"ה ומה שאמרו שאין) והרמב"ן (ש"ת המיוחסות סימן רלו) אסרו להניח תפילין בחול המועד, אלא שאחד מן הראשונים מרן הקדוש הרא"ש (הל' תפילין סימן טז) סובר שמניחין תפילין בחול המועד, ובודאי אילו היה רואה מרן הקדוש את ספר הזהר (נ"ח ש"ש ה) היה כופף ראשו הקדוש והיה מבטל דעתו לגמרי, ובפרט שדבריו אין לו יסוד לא במשנה ולא בגמרא ולא בבבלי ולא בירושלמי, אף שבאמת הלואי שאזכה להיות עפר ואפר תחת רגלי מרן הקדוש ולא להשיב עליו אבל בכאן דבריו תמוהים. ואין דרכי להאריך במליצות ובקושיות ולכן נציע השיטות הגמרא בבלי וירושלמי והמעייין יראה האמת.

ע"כ הבאנו בגיליון הקודם עם מקורותיו ע"ש

פירוש המשנה והגמ' בבלי (מו"ק יח:).

'אין כותבין ספרים תפילין ומזוזות במועד' (מו"ק יח:), בודאי מיירי מזוזות דומיא דתפילין שאין צריך להם במועד שהרי אין מניחין תפילין במועד, ומזוזות דכותייהו שאין צריך מזוהר לביתו אלא שרוצה לכתוב שמא יבדוק ויפסול לו שיהיה לו תיכף מוכן לקבוע מזוהר, וכן ספר תורה שאין בו צורך והכרח לקרות בו ברבים ולכן אסרו תנא קמא, אבל ודאי פשוט שאם צריך מזוהר לקבוע בביתו שיושב בלתי מזוהר, וכן אם אין לו ספר לקיים מצות קריאה ורוצה לסיים פשוט שמותה. ולכן העלים ת"ק דין תכלת לציצתו, שהת"ק לא אסר אלא באם אין הכרח לו לשעתו, ולכן האיסור הוא מכל שכן של מזוזות שהרי הטויה היא מלאכה גמורה וטרחא יותר מן הכתיבה, וההיתר היה לו דבר פשוט שאם אין לו ציצית בבגדו לא ילך ערום וטווה ציצית ותכלת לצורך בגדו והוא לא מיירי מזה. 'ר' יהודה אומר כתוב אדם תפילין ומזוזות לעצמו' אם יצטרך לו שיהיה מוכן בידו לקיים מצות בוראו בלי עיכוב, 'וטווה על יריכו תכלת לציצתו' לצורך ציצית שלו שאם יצטרך לא יבטל רגע ממצות השי"ת, זהו פירוש המשנה.

גמרא (שם יט). 'תנו רבנן כתוב אדם תפילין ומזוזות לעצמו וטווה על יריכו תכלת לציצתו ולאחרים בטובה' ולא בשכר (רש"י), בודאי גם בזה מזוהר דומיא דתפילין אם יצטרך לעצמו, ולכן לא יכתוב לאחרים להשתכר, אבל בטובה אין זה מלאכה ובודאי פשוט אם אחר צריך מזוהר לבו ביום כותב לו אפילו בשכר, שלא אסרו אלא להשתכר כמו שאסרו משא ומתן להרויח. 'ר' יהודה אומר מערים ומוכר את שלו וחוזר וכותב לעצמו',

איתה במסכת שבת (י:): 'וז"ל: תניא נמי הכי, 'לדעת כי אני ה' מקדשכם' אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, מתנה טובה יש לי בבית גנוי, ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיעם. והקשה אדוני מורי ורבי הרה"צ הקדוש דודי הרב רבי אלכסנדר מקאמרינא זלה"ה, מפני מה אמר הקדוש ברוך הוא למשה 'לך והודיעם' היה לו להקב"ה ליתן להם תיכף, כדרך הנותן מתנה, ומפני מה צריך להודיעם מקודם.

אבל אמר בדרך משל, כי היה נשמע מהרה"צ רבי לוי יצחק מבארדישוב זלה"ה, כי כל מה שהגיע לידו, הן מעות הן מטלטלין, תיכף היה נותן לאיזה עני שנודמן לו, ולא השאיר לו כלום, ובני ביתו היו ברחקות גדולה, כי לא השאיר לו כלום, כי היה פוזר גדול לפרנס עניים, ובני ביתו היו משגיחים עליו כאשר באו אליו עניים, שלא יתן להם כל אשר יהיה לו, ולא ישאר לעצמו כלום.

פעם אחת, נודמן להרב שבא אצלו עני, ולא ראו בני ביתו, והיה מונח אצלו

רבי יואל בן רבי שמואל יפה סירקיס זצוק"ל הב"ח כ' אדר ת"א

והרא"ש. משיב נפש ביאור על מגילת רות. ועוד כמה ספרים שנשארו בכתב יד.

הסתלקותו

אחרי למעלה מעשרים ושנים שנים שהרביץ תורה בעיר קראקא, והשיב משם מלחמת אש דת השערה, נקרא רבינו לישיבה של מעלה, ונסתלק זקן ושבוע ימים ביום כ' לחודש אדר שנת ת"א, ונטמן בכבוד גדול בעיר קראקא, וזה נוסח מצבתו: **כתר תורה בעל המחבר ספר בית חדש, התחלת חכמתו בחוף תרונה בק"ק פרוזנא, חזק ואמץ בישיבה בק"ק לוקבה, אור תורתו על כולה בק"ק לומבלא, הון לתת בזבו בק"ק מעזיבעז, עדיף מחוזה מים חיים חזה בק"ק בעלזא, מלא אחרי ה' בכל לב בק"ק שידליב, הודיע חק התורה בק"ק בריסק דליטא, נפוצו מעינותיו כבן יקרא בק"ק קראקא, צעקה עד לב השמים אי חסיד ועניו, היה מאור עינים לנו ולבית ישראל, שבק חיים ומאיר לעולם כולו בכבודו, זיוו הדרו והודו תורה, יקר מפז מכל אבני יקרה, אכסניא של תורה בעונותינו נעדרה לארץ ולדרה זרה, בעשרים לירח אדר שנת ת"א.**

ומקובל שמרן רבינו אור שבעת הימים הבעש"ט זיע"א שאל בשאלת חלום עם מותר לאכול חדש בחו"ל בזמן הזה, וענו לו שלאחר פטירת הב"ח ציננו את הגהינים ארבעים יום מחמת שהיה צריך זה לכבוד הב"ח, בבוקר כשקם הבעש"ט ציוה להביא לפניו שכר מן החדש ושתהו, ואמר כדאי הב"ח שמתיר כדי לסמוך עליו.

בניו: הגדול רבי יהודה לייב אב"ד חנטשין ודיין בקראקא. השני רבי שמואל צבי הירש אב"ד פינטשוב, ומו"ל ספרי אביו. בנותיו: אחת שהיתה נשואה לרבינו דוד הלוי בעל הט"ז. והשניה אשת הגאון רבי יהודה זעלקעל אשכנזי.

יחוס בית אבות

רבינו הב"ח, בנו הגאון רבי שמואל צבי הירש מפינטשוב. בנו הגאון רבי יהודה לייב אב"ד בריסק. בנו הגאון רבי שמואל צבי אב"ד בריסק. בנו הגאון בעל מים עמוקים. בנו הגאון רבי יוסף קעזיס אב"ד יאניוב וחעלם. בנו האדמו"ר רבי אריה לייביש ניהוז מטומושוב (קרא שם משפחתו ניהוז תרגום באידיש ספרו של זקנו בית-חדש ניי-היוז). חתנו רבי משה זאב פינשטיין מוורשא. חתנו הגאון רבי אברהם אבא קאסאווסקי ראב"ד בירושלים בבית דינו של ה'זית רענן'. חתנו הגאון רבי שלום לייב אייזנבאך בעל מחבר ספר 'תכלת מרדכי' ו'באר יצחק' על קדשים וטהרות. חתנו רבינו הראב"ד פעה"ק הגאון רבי ישראל יצחק הלוי רייזעמאן. חתנו רבינו הגה"ק כ"ק אדמו"ר רבי שלום מקאמרנא זכרנו לברכה. בנו יבדלחט"א כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א.

ביקש ומצא תלמידים חשובים מופלגים מקדרים בהרים, הררי נמרים מאירים כספירים, עוקרי טורי"ם, ורובם נעשו ראשי ישיבות הורים ומורים המה, מיטבי ארץ העומדים בפרץ, גודרי גדרים מאירים לארץ ולדרים, והתאספו כולם עדרים לעדרים לשתות בצמא דבריו הישרים כמסיני נמסרים, כי תורת אמת בפיו כנודע בשערים, ולא מעשה חדודים וציורים כי אם דברי אלוקים חיים, אדיר באדירים, והוא גם הוא אשר ראה אותם פני להבים פניהם הסביר להם פנים מאירות, והנעים להם אמרות טהורים, וראה ושמו לבו והתחדש כנשר נעורים, ולמד עמהם בחדרי חדרים כל הארבעה טורים, לא פעם אחת ושנים, כי אם הרבה פעמים עד שנעשה בפניהם

מבאר רבותינו

ועיין תורה לשמה מבואר ברבינו הקדוש רבינו יואל בן שמואל, פה מפיך מרגליות קדוש וטהור, והענין אע"פ שעיקר לימוד התורה כמו שביאר הקדוש הבונה בית חדש, אעפ"כ לא בנקל יכול לעלות למדריגה זאת אלא בנחת לאט לאט.

(הקדמת מעשה אורי' לרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

ועיין תשובת הב"ח, כל המערער על דברי זוהר צריכין לחוש שמא מין ואפיקורס הוא.

(זוהר ח"י לרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

חדש בשל גוים אינו נוהג בחוצה לארץ ומותר, ויש לנו הרבה ראיות חזקות כברזל שחדש אינו נוהג בשל גוים, ולסתור כל דברי האחרונים המפקפקין על זה, אלא שאין בי כוח להאריך וחדש של גוים מותר בלי ספק, ולא יערער על זה אלא מי שתורתו משפה ולחוץ כדואג.

(אוצר החיים לרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

שגורים, ואז חיבר החבורים. וגם הב"ח בעצמו כותב בהקדמתו לספרו חו"מ: על כן להפיק רצון הלומדים המובהקים ותלמידי הגדולים אשר בארץ המה סבוני גם סבוני, הלחצוני להוציא לאור עולם הדברים וההיות ששמעו מפי במשא ומתן של הלכה בלמדי עמהם ספרי הטורים, באסיפת חברים פה ק"ק קראקא עיר ואם בישראל.

ספריו

בראש ובראשונה השאיר את ספרו המפורסם בית חדש על ספרו של רבינו יעקב בעל הטורים, והרבה השקיע שיצא הספר לאור עולם, וכאשר התכונן בדעתו להעלות ולחונן עפר ארץ ישראל, אשר בסוף לא זכה לעלות, השביע את בנו רבי שמואל צבי הירש שבועה חמורה, שלא לנגוע מהונו אפילו כחוט השערה עד אשר יודפסו הספרים עד גמירא. וכן שאלות ותשובות הב"ח הישנות והחדשות. הגהות הב"ח על הש"ס

תולדותיו ורבותיו

נולד לאביו הגאון רבי שמואל יפה בראשית המאה הרביעית שנת שכ"א, בעיר לובלין שבארץ פולין, י"א ששם אמו היתה שרה ולכן כינוהו בשם שירקיש, בבית אביו אע"פ שלא חסו בצל הכסף אבל בצל החכמה היתה בנויה ביתם, והיה בית מלא יראת ה'. האב רבי שמואל ובנו רבי יואל עסקו ביחד בתורת ה' יומם ולילה, וכפי שהב"ח מביא כמה פעמים בספריו מה שקבל ולמד עם אביו (עיין או"ח סימן תפ"ז וסי' תר"ה), ובהיותו חביב על אביו קנה לו אביו פעם אחת בדמים יקרים במועד אחרון של חג פסח לאות הערכה את קריאת הפטורה בבית מדרשו של המהרש"ל בעיר לובלין. בשנות נעוריו הכירו אנשי עירו את תכונותיו היקרות והנעלות אשר היה גבוה מעל כל בני גילו, וכל איש חזה כי הנער הזה עדין להיות איש גדול ונעלה. בהגיעו לפרקו נלקח לחתן לאשה הרבנית מרת ביילא בת הגאון רבי אברהם ר' הירצקס זצ"ל בהגאון רבי נפתיל הירץ אב"ד לבוב בן הגאון רבי מנחם מנדל אב"ק קראקוויץ.

היה דרכו לנסוע מעיר לעיר אשר היה בתוכה רב וגאון לצקת מים על ידו ולקנות ממנו דרכי החכמה והעיון, ביניהם נמנו הגאון רבי שלמה ב"ר יהודה זצ"ל הנקרא רבי שלמה רבי ליביש מלובלין, ושם למד בחברותא יחד עם הגאון רבי ישעיה הלוי הורוויץ זצ"ל בעל השלי"ה הקדוש, ואח"כ הלך ללמוד בצל הגאון רבי צבי הירש שור זצ"ל תלמיד הרמ"א, ומורו ורבו השלישי היה הגאון רבי משולם פייבש זצ"ל אב"ד קראקא שרבינו ישב אח"כ על כס הרבנות שלו בעיר בריסק ובעיר קראקא.

רבנותו

השמועה עשתה לה כנפיים בכל גלילות פולין על רבינו שזכה לשמש וליצוק מים ע"י גדולי ישראל, וכי הוא קנקן חדש מלא ישן, ורבים מקהילות ישראל הריצו אליו כתב רבנות שיבוא ויכהן פאר לרבם ומורם, והיה רב ואב"ד בקהילות פרוזנא לוקבא לומבלא מעזיבוז בעלזא שידלוב, עד כי נתקבל לרב ואב"ד בעיר ואם בישראל בריסק שבארץ ליטא, ואחרי שישב למעלה מחמשה שנים ברבנות בריסק, נתקבל לרב ואב"ד לעיר הגדולה לאלקים ואם בישראל ה"ה עיר הבירה קראקא. בעיר קראקא שם הפיץ את מעינותיו חוצה ביתר שאת וביתר עוז, שם קבע ישיבה קדושה עם תלמידים מכל הגליל שלמדו וביררו כסולת נקיייה את כל דברי רבינו יעקב בעל הטורים בעיון ובהבנה יתירה, והוציא לאור עולם את ספרו הגדול והבהיר 'בית חדש' על דברי רבינו יעקב בעל הטורים, לברר וללבן דבריו לפורשן כשמלה בפני הלומדים, וזה אשר כותב בנו רבי שמואל צבי הירש בהקדמתו לספרו של אביו 'בית חדש': 'ובבואו לעיר הגדולה כרכא דכולי' ביה, עיר ואם בישראל ק"ק קראקא, את שאהבה נפשו